

DANIEL SILVA

IZGUBLJENI CARAVAGGIO

Preveo s engleskoga
Drago Štajduhar



Zagreb, 2018.

Naslov izvornika

Daniel Silva

The Heist

Copyright © 2014 by Two Joeys Productions

Published by arrangement with HarperCollins Publishers

Copyright © za hrvatski prijevod Drago Štajduhar i Znanje d. o. o. 2018.

Sva prava pridržana. Ni jedan dio ovog izdanja ne smije se umnožavati ili javno reproducirati u bilo kojem obliku bez prethodnog dopuštenja nakladnika.

*Kao i uvijek, posvećeno mojoj supruzi Jamie
i mojoj djeci Nicholasu i Lily*

Većina ukradenih djela zauvijek nestaje... Tek usamljeni komadić dobrih vijesti jest spoznaja da su, što je slika bolja, veći i izgledi da će jednoga dana biti pronađena.

— EDWARD DOLNICK,
autor knjige *Spasitelj umjetnina*

Tko jamu kopa, u nju pada; i tko ruši zid, ujeda ga zmija.

— PROPOVJEDNIK, 10:8

Predgovor

U Palermu na Siciliji je 18. listopada 1969. godine iz kapelice sv. Lovre nestala Caravaggiova slika *Rodenje Krista sa sv. Franjom i sv. Lovrom*. Opće je poznato da je *Rodenje Krista* jedno od posljednjih Caravaggiovih velikih remek-djela, naslikano 1609. tijekom bijega pred zakonom i progonom rimske papinske vlasti zbog ubojstva čovjeka u dvoboju mačevima. Više od četiri desetljeća ta je oltarska slika bila najtraženija ukradena slika na svijetu, no ipak, mjesto gdje se sada nalazi i njezina sudbina dugo su ostali tajna. Sve dosad...

PRVI DIO

CHIAROSCURO

1

Četvrt St. James, London

Sve je započelo posve slučajno, ali to je kod Juliana Isherwooda ionako bilo pravilo. Zapravo, uživao je tako neprijeporan ugled naivca i nesretnika da bi londonski umjetnički svijet, da je kojim slučajem znao za aferu, a što nije, takvo što i očekivao. Od Sothebyjeva odjela za stare majstore proglašen inteligentnom osobom, Isherwood je bio svetac zaštitnik izgubljenih slučajeva i stručnjak za visokorizične poslove sklon pažljivo isplaniranim pothvatima koji su završavali potpunim krahom, premda najčešće ne njegovom krivnjom. Stoga su ga ujedno i cijenili i žalili, što je rijetkost kod ljudi njegova položaja. Julian Isherwood činio je život malo manje dosadnim. I stoga su ga londonski mudraci obožavali.

Galerija mu se nalazila u zabačenom kutku kamenom popločanog četverokuta poznatog kao Mason's Yard, zauzimajući tri kata oronule viktorijanske veletrgovine nekad u vlasništvu Fortnuma & Masona. Na jednoj strani bili su londonski uredi neke manje grčke broderske tvrtke; na drugoj je bila gostionica koja je častila ljepušaste mlade činovnice koje su vozile skutere. Mnogo godina ranije, prije uspješne navale arapskog i ruskog novca koji je preplavio londonsko tržište nekretnina, galerija se nalazila u otmjenoj ulici New Bond, ili New Bondstrasse, kako su je u struci nazivali.

A onda su se pojavili razni Hermèsi, Burberryji, Chaneli i Cartieri, ne ostavljajući Isherwoodu i drugima njemu sličnima — nezavisnim trgovcima slika starih majstora muzejske kvalitete — drugog izbora već da potraže utočište u St. Jamesu.

Nije to bio prvi Isherwoodov progon. Rođena u Parizu u osvit Drugoga svjetskog rata kao jedino dijete uglednog trgovca umjetninama Samuela Isakowitza, nakon njemačke su ga invazije prenijeli preko Pirineja i prokrijumčarili u Britaniju. Pariško djetinjstvo i židovsko podrijetlo bili su samo dva djelića njegove zamršene prošlosti koju je tajio pred ostatkom po zlu poznatog londonskoga tračerskog umjetničkog svijeta. Svi su ga smatrali do srži Englezom — engleskim poput popodnevnog čaja i kvarnih zuba, kako je on to volio reći. Bio je neusporedivi Julian Isherwood, za prijatelje Julie, za suučesnike u povremenim zločinima odavanja piću Sočni Julian, te Njegova Svetost za povjesničare umjetnosti i kustose koji su se rutinski okorištavali njegovim nepogrešivim okom. Bio je nepokolebljivo odan, besprijekorno pouzdan i nije imao pravih neprijatelja što je bilo jedinstveno postignuće s obzirom na to da je dva životna vijeka proveo brodeći nesigurnim vodama umjetničkog svijeta. Uglavnom, Isherwood je bio pristojan — čime se tih dana oskudijevalo i u Londonu i svugdje drugdje.

Isherwood Fine Arts bila je okomito uređena ustanova: pretrpana skladišta u prizemlju, uredi na drugom katu i formalni izložbeni prostor na trećem. Taj izložbeni prostor, po mnogima najveličanstveniji u cijelom Londonu, bio je točna kopija znamenite galerije Paula Rosenberga u Parizu u kojoj je Isherwood proveo mnoge sretne sate svoga djetinjstva, često u društvu sa samim Picassom. Ured je bio sličan labirintu iz Dickensova doba, prepun visokih gomila požutjelih kataloga i monografija. Da bi do njega stigli, posjetitelji su morali proći kroz dvojna vrata od neprobojnog stakla, prva na ulazu iz Manson's Yarda, a druga na vrhu uskog stubišta obloženog prljavim smeđim tepihom. Ondje bi naletjeli na Maggie, plavušu snenog pogleda koja nije razlikovala Ticijana od toaletnog papira. Isherwood je jednom prigodom od sebe načinio potpunog magarca pokušavši je zvesti i, nemajući drugog izbora,

umjesto toga je zaposlio kao recepcionarku. Ovoga je časa lakirala nokte dok joj je telefon na stolu uporno zvonio bez odziva.

»Možeš li se javiti, Mags?« dobronamjerno ju je upitao Isherwood.

»Zašto?« odgovorila je bez trunke ironije u glasu.

»Moglo bi biti važno.«

Zakolutala je očima, pa kivno prinijela slušalicu uhu i zaprela: »Isherwood Fine Arts.« Sekundu kasnije ju je bez riječi odložila i nastavila se baviti svojim noktima.

»Onda?« upitao je Isherwood.

»Nitko se nije odazvao.«

»Budi srce, dušo, pa provjeri broj pozivatelja.«

»Zvat će taj opet.«

Namršten, Isherwood se nastavio u tišini diviti slici postavljenoj na čohom obloženom stalku nasred sobe — prikazu Kristova ukazanja Mariji Magdaleni čiji je autor vjerojatno bio jedan od učenika Francesca Albanija. Isherwood je sliku nedavno za bagatelnu nabavio s nekog imanja u Berkshireu. Slici je, kao i Isherwoodu, nužno trebala restauracija. Dosegnuo je dob koju stručnjaci za nekretnine nazivaju »jesen života«. I nije bila riječ o zlatnoj jeseni, mračno je pomislio. Bila je to već pozna jesen, vjetrovita i s božićnim svjetlima što gore uzduž ulice Oxford. Pa ipak, uz svoje ručno šivano odijelo iz Savile Rowa i s obiljem sijedih uvojaka, imao je elegantan, premda možda nesamouvjeren stas, i ostavljao dojam koji je sam opisivao kao dostojanstvenu izopačenost. U ovoj fazi svojega života ništa bolje nije mogao ni očekivati.

»Mislio sam da neki zastrašujući Rus u četiri dolazi pogledati sliku«, iznenada se oglasio Isherwood, pogledom još uvijek lutajući po pohabanom platnu.

»Zastrašujući Rus je otkazao.«

»Kada?«

»Jutros.«

»Zašto?«

»Nije rekao.«

»Zašto mi to nisi rekla?«

»Jesam.«

»Besmislica.«

»Sigurno si zaboravio, Juliane. Svašta se u posljednje vrijeme događalo.«

Isherwood ju je umorno odmjerio, cijelo se vrijeme pitajući kako ga je tako odbojno stvorenje moglo privući. A zatim se, nemajući na rasporedu drugih dogovora i savršeno nikakvog boljeg posla, uvukao u svoj ogrtač i pješice se zaputio do restorana Green's i Oyster bara, pokrenuvši na taj način niz događaja koji će ga dovesti u još jednu pogibelj, od njega ničim izazvanu. Bilo je dvadeset minuta iza četiri. Još je uvijek bilo pomalo prerano za uobičajenu gužvu i bar je bio prazan, s iznimkom Simona Mendenhalla, Christiejeva vječno preplanulog glavnog aukcionara. Mendenhall je svojedobno posve nesvjesno odigrao ulogu u združenoj operaciji tajnih službi Izraela i Amerike s ciljem upada u džihadističku terorističku mrežu koja je svojim bombama u sumrak zaodjenula Zapadnu Europu. Isherwood je to znao jer je u toj operaciji i sam odigrao manju ulogu. Isherwood nije bio špijun. Bio je špijunski pomoćnik, i to jednog određenog špijuna.

»Julie!« dozvao ga je Mendenhall. A zatim je tajnovitim glasom rezerviranim za neodlučne sudionike na dražbi pridodao: »Izgledaš uistinu čudesno. Smršavio si? Bio si u skupim toplicama? Nova djevojka? Koja je tvoja tajna?«

»Dobro francusko vino«, odgovorio je Isherwood prije nego što se smjestio za svoj uobičajeni stol do prozora s pogledom na ulicu Duke. I ondje je naručio bocu istog vina, okrutno rashlađenog, jer mu jedna čaša nije bila dovoljna. Mendenhall je, uz uobičajen kićeni pozdrav, uskoro otišao i Isherwood je ostao sam sa svojim mislima i pićem, opasnom kombinacijom za čovjeka u poodmaklim godinama i s karijerom u potpunom zalasku.

Ali nakon nekog vremena vrata su se širom otvorila i vlažna sumračna ulica izrodila je par kustosa Nacionalne galerije. Slijedio

je netko važan iz Tatea, praćen delegacijom iz Bonhamsa, predvođenom Jeremyjem Crabbeom, slobodoumnim direktorom odjela za stare majstore te aukcijske kuće. Odmah njima za petama ušao je i Roddy Hutchinson, općenito smatran najbeskrupuloznijim dilerom u cijelom Londonu. Njegov je dolazak bio loš predznak jer je, kamo god Roddy dolazio, za njim sigurno slijedio gojazni Oliver Dimbleby. Prema očekivanju, on se dogegao u bar nekoliko minuta kasnije, diskretno poput zvižduka lokomotive u ponoć. Isherwood je posegnuo za svojim mobitelom, hineći da je usred nekog hitnog poziva, ali Oliver se na to nije ni najmanje obazirao. Uputio se ravno prema njegovu stolu — poput lovačkog psa u potjeri za lisicom, kasnije će se prisjetiti Isherwood — i smjestio svoju veliku stražnjicu u praznu stolicu. »Domaine Daniel Chotard«, s odobravanjem je izjavio, podignuvši bocu iz posude s ledom. »Nećeš zamjeriti ako malo kušam.«

Nosio je modro klasično poslovno odijelo koje je njegovu uzorito debelom liku pristajalo poput crijeva za kobasice i goleme zlatne manšete veličine šilinga. Obrazi su mu bili zaobljeni i ružičasti; blijedoplave oči sjale su mu bistrinom koja je nagovještavala da noću dobro spava. Oliver Dimbleby je bio grješnik prvoga reda, ali time nimalo nije opterećivao savjest.

»Nemoj ovo pogrešno shvatiti, Julie«, rekao je, nalijevajući sebi velikodušnu količinu Isherwoodova vina, »ali izgledaš poput gomile prljavog rublja.«

»Simon Mendenhall mi nije tako rekao.«

»Simon za život zarađuje nagovarajući ljude da se riješe svoga novca. Ja sam, međutim, izvor neuglađene istine, čak i ako je bolna.« Dimbleby se zagledao u Isherwooda s naizgled iskrenom zabrinutošću.

»Oh, Olivere, nemoj me tako gledati.«

»Kako?«

»Kao da pokušavaš smisliti neke ljubazne riječi prije nego što liječnik isključi uređaje.«

»Jesi li u posljednje vrijeme zavirio u ogledalo?«

»Ovih se dana trudim izbjegavati ogledala.«

»Mogu vidjeti zašto.« Dimbleby je u svoju čašu nadolio još prst vina.

»Mogu li ti još nešto naručiti, Olivere? Malo kavijara?«

»Zar ne uzvraćam uvijek istom mjerom?«

»Ne, Olivere, ne uzvraćaš. Zapravo, kada bih to pamtio, što ne činim, bio bi nekoliko tisuća funta u zaostatku.«

Dimbleby je zanemario tu primjedbu. »Što je, Juliane? Što te ovaj put muči?«

»Ovoga časa, Olivere, jedino ti.«

»Julie, riječ je o onoj djevojci, zar ne? Ona ti kvari raspoloženje. Kako joj ono bijaše ime?«

»Cassandra«, odgovorio je Isherwood prozoru.

»Slomila ti je srce, je li?«

»One to uvijek rade.«

Dimbleby se nasmiješio. »Zapanjuje me tvoja sposobnost da voliš. Što li bih ja dao da se samo jednom zaljubim.«

»Ti si najveći ženskar kojeg poznajem, Olivere.«

»To što sam ženskar nema baš nikakve veze sa zaljubljenošću. Da, ja volim žene, *sve* žene. I u tome i jest problem.«

Isherwood je ostao zagledan u ulicu. Opet je počelo kišiti, baš na vrijeme za popodnevnu prometnu gužvu.

»Jesi li u posljednje vrijeme prodao neku sliku?« upitao je Dimbleby.

»Zapravo, nekoliko njih.«

»Nisam ni za jednu čuo.«

»Zato što se radilo o diskretnim prodajama.«

»Glupost«, podrugljivo je uzvratio Oliver. »Mjesecima nisi ništa prodao. Ali to te nije spriječilo u nabavi nove robe, je li?

Koliko slika imaš pohranjeno u onom svojem skladištu? Dovoljno da napuniš muzej i još bi ti nekoliko tisuća slika ostalo. I sve se pretvaraju u prašinu, beživotnije od poslovičnog hrđavog čavla na vratima.«

Isherwood je umjesto odgovora samo protrljao donji dio leđa. Taj je bol kod njega kao najupornija boljka odmijenila hripavac. Što je pretpostavljao napretkom. Bolna leđa nisu uznemiravala susjede.

»Moja ponuda još vrijedi«, govorio je Dimbleby.

»Kakva to ponuda?«

»Daj, Julie. Nemoj me tjerati da to naglas izgovorim.«

Isherwood je okrenuo glavu za nekoliko stupnjeva i izravno se zagledao u Dimblebyjevo buc masto, dječjačko lice. »Ne govoriš valjda opet o kupnji moje galerije, je li?«

»Spreman sam biti više nego velikodušan. Za onaj mali dio tvoje kolekcije koji se može prodati ponudit ću ti poštenu cijenu, a ostatak ću iskoristiti za grijanje kuće.«

»Vrlo milosrdno od tebe«, sarkastično je odgovorio Isherwood, »ali ja za galeriju imam druge planove.«

»Ostvarive?«

Isherwood je ostao šutjeti.

»No, dobro«, rekao je Dimbleby. »Ako mi ne dopuštaš preuzimanje tog krša koji nazivaš galerijom, barem mi dopusti da učinim nešto drugo kako bih ti pomogao prebroditi ovu trenutačnu tugaljivu fazu.«

»Ne želim neku od tvojih djevojaka, Olivera.«

»Ne govorim o djevojkama. Govorim o lijepom izletu koji će ti pomoći glavu isprazniti od briga.«

»Kamo?«

»Na jezero Como. Svi troškovi plaćeni. Poslovna klasa u zrakoplovu. Dvije noći u luksuznom stanu u Vili d'Este.«

»I, što moram uraditi zauzvrat?«

»Sitnu uslugu.«

»Koliko sitnu?«

Dimbleby je sebi natočio još jednu čašu vina i prepričao Isherwoodu ostatak priče.

Kako se pokazalo, Oliver Dimbleby je nedavno upoznao nekog engleskog emigranta koji je pohlepno prikupljao umjetnička djela, ali bez pomoći iskusnog poznavatelja umjetnosti koji bi ga u tome savjetovao. Nadalje, činilo se da Englezovo financijsko stanje nije više bilo kao nekad, pa je trebalo organizirati brzu prodaju dijela njegove zbirke. Dimbleby je pristao diskretno razgledati kolekciju, ali se sad, kad je dan putovanja došao, nije bio u stanju suočiti s ponovnim ulaskom u avion. Ili je barem tako tvrdio. Isherwood je sumnjao da su pravi Dimblebyjevi motivi za odustajanje od puta bili druge prirode jer je Oliver Dimbleby bio samo utjelovljenje prikrivenih motiva.

Svejedno, nešto se u toj zamisli o neočekivanom putovanju svidjelo Isherwoodu i on je, protivno svakom zdravom razumu, ponudu bez oklijevanja prihvatio. Te je večeri spakirao najnužnije stvari i sljedećeg se jutro u devet sati našao u sjedalu leta broj 576 British Airwaysa, na izravnom letu za milansku zračnu luku Malpensa. Tijekom leta je popio samo čašu vina — za srce, rekao je sebi — i u podne i pol, dok je ulazio u iznajmljeni Mercedes, bio je potpuno priseban. Na sjever prema jezeru Como krenuo je bez pomoći karte ili navigacijskog uređaja. Kao visoko cijenjen povjesničar umjetnosti specijaliziran za venecijanske majstore, Isherwood je bezbroj puta putovao u Italiju kako bi se ondje mogao šunjati crkvama i muzejima. Štoviše, bez razmišljanja je prihvaćao svaku priliku za ponovni odlazak, posebno ako je netko drugi plaćao račune. Julian Isherwood je bio Francuz po rođenju i odgojen kao Englez, ali unutar njegovih upalnih grudi kucalo je romantično, neobuzdano srce Talijana.

Posrnuli engleski emigrant očekivao je Isherwooda u dva. Prema Dimblebyjevoj na brzinu sročenoj poruci, živio je na viso-

koj nozi na jugozapadnom kutu jezera, u blizini gradića Laglio. Isherwood je stigao nekoliko minuta ranije i grandiozne vratnice imanja zatekao širom otvorene. Iza njih se pružao svježe popločan put koji ga je otmjeno odveo do šljunkom posutog prednjeg dvorišta. Parkirao je do privatnog mola vile i pokraj kipova izlivenih u kalupu prišao ulaznim vratima. Kad je pritisnuo zvono, nije uslijedio nikakav odgovor. Isherwood je bacio pogled na sat i drugi put pozvonio. Učinak je bio isti.

I tada bi od Isherwooda bilo mudro da se vratio u svoj unajmljeni auto i što je brže moguće napustio Como. Umjesto toga je posegnuo za kvakom i, na svoju žalost, otkrio da vrata nisu zaključana. Odškrinuo ih je desetak centimetara, doviknuo pozdrav u mračnu unutrašnjost pa nesigurno zakoračio u veliko predvorje. Istoga je trena ugledao jezero krvi na mramornom podu, dvije bose noge kako vise u zraku i otečeno modrocrno lice kako odozgo zuri u njega. Isherwood je osjetio kako mu koljena klecaju i ugledao pod kako se uzdiže i juri mu ususret. Ostao je trenutak ondje klečati dok val mučnine nije prošao. Zatim se nesigurno uspravio na noge i posrćući krenuo iz vile prema autu. I, premda to tada nije shvaćao, usput pri svakom koraku proklinjao ime gojaznog Olivera Dimblebyja.